

УДК 614.8:631.3

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ В ГАЛУЗІ АПК

ДМИТРИЮК С. П.¹, старший викладач

¹ Кафедра безпеки життєдіяльності, Державний вищий навчальний заклад «Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет», вул. Ворошилова, 25, 49600, м. Дніпропетровськ, Україна, тел. 0959348478 e-mail: dmitruksp@online.ua, ORCID ID:25 0000-0002-2627-0557

Анотація. Мета: дослідити й висвітлити стан та причини виробничого травматизму в Україні, у тому числі в агропромисловому комплексі і на цій основі розробити заходи щодо усунення причин нещасних випадків на виробництві. **Методика:** Виробництво сільськогосподарської продукції являє собою складну систему, основою якої є тісний і нерозривний контакт працівника з об'єктами рослинного та тваринного світу. Це висуває на перший план роль людського фактору в забезпеченні високого рівня охорони праці. На етапах формування і налагодження роботи нещодавно створені сільгосп підприємства різних форм власності відвели охороні праці залишкові позиції. У переважній більшості таких господарств не має посади з охорони праці та відсутній контроль за станом цієї роботи з боку керівних органів. **Результати:** Аналізуючи показники виробничого травматизму, не варто виключати і той факт, що де-яке зниження травматизму викликано спадом обсягів виробництва, пов'язаних з економічною кризою. Однак ситуація зі станом виробничого травматизму в Дніпропетровській області протягом першого півріччя 2015 року значно погіршилась. **Наукова новизна:** Аналіз травматизму показав, що найбільша кількість нещасних випадків пов'язана з організаційними (64%), технічними (27%), психофізіологічними причинами (9%). Особливо важливо з'ясувати причини смертельних травм в галузях виробництва. Наприклад, в агропромисловому комплексі основними причинами є: невиконання вимог посадових інструкцій та інших нормативних актів з охорони праці –21,3%; порушення трудової і виробничої дисципліни –19%; порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів, устаткування машин і механізмів –9%. **Практична значимість:** проведений аналіз дасть можливість ліквідувати одну з основних причин високого рівня виробничого травматизму і профзахворюваності –недостатню навченість працівників з питань охорони праці; покращити організацію робочих місць і безпечно виконання робіт, уникати порушення технологічної та трудової дисципліни, посилити відповідальність керівників виробництва і безпосередніх виконавців у питаннях дотримання вимог діючих нормативних актів та інструкцій з охорони праці; усунути ризики, що властиві роботам з небезпечними або шкідливими для здоров'я умовами праці.

Ключеві слова: аналіз показників виробничого травматизму; професійна захворюваність, сільське господарство, причини нещасних випадків; види подій.

ИССЛЕДОВАНИЕ И ПРОФИЛАКТИКА ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ТРАВМАТИЗМА В ОТРАСЛИ АПК

ДМИТРИЮК С. П.¹, старший преподаватель

¹ Кафедра безопасности жизнедеятельности, Государственное высшее учебное заведение «Днепропетровское государственное аграрно-экономический университет», ул. Ворошилова, 25, 49600, м. Днепропетровск, Украина, тел. 0959348478 e-mail: dmitruksp@online.ua, ORCID Id:25 0000-0002-2627-0557

Аннотация. Цель: исследовать и осветить состояние и причины производственного травматизма в Украине, в том числе в агропромышленном комплексе и на этой основе разработать мероприятия относительно устранения причин несчастных случаев на производстве. **Методика:** Производство сельскохозяйственной продукции является собой сложную систему, основой которой является тесный и неразрывный контакт работника с объектами растительного и животного мира. Это выдвигает на первый план роль человеческого фактора в обеспечении высокого уровня охраны труда. На этапах формирования и налаживания работы недавно созданные сельхозпредприятия разных форм собственности отвели охране труда остаточные позиции. В подавляющем большинстве таких хозяйств не имеет должностей из охраны труда и отсутствующего контроля за состоянием этой работы со стороны руководящих органов. **Результаты:** Анализируя показатели производственного травматизма, не стоит исключать и тот факт, что де-яке снижение травматизма вызвано спадом объемов производства, связанных с экономическим кризисом. Однако ситуация с состоянием производственного травматизма в Днепропетровской области в течение первого полугодия 2015 года значительно ухудшилась. **Научная новизна:** Анализ травматизма показал, что наибольшее количество несчастных случаев связано с организационными (64%); техническими (27%); психофизиологическими причинами (9%). Особенно важно выяснить причины смертельных травм в отраслях производства. Например, в агропромышленном комплексе основными причинами являются: невыполнение требований должностных инструкций и других нормативных актов по охране труда -21,3%; нарушения трудовой и производственной дисциплины -19%; нарушения требования безопасности во время эксплуатации транспортных средств, оборудования машин и механизмов – 9%. **Практическая значимость:** Проведенный анализ даст возможность ликвидировать одну из основных причин высокого уровня производственного травматизма и профзаболеваний – недостаточное проведение обучения работников по вопросам охраны труда; улучшить организацию рабочих мест и безопасное выполнение работ, избегать нарушения технологической и трудовой

дисциплины, усилить ответственность руководителей производства и непосредственных исполнителей в вопросах соблюдения требований действующих нормативных актов и инструкций по охране труда; устранил риски, что свойственные работам с опасными или вредными для здоровья условиями труда.

Ключевые слова: анализ показателей производственного травматизма; профессиональная заболеваемость, сельское хозяйство, причины несчастных случаев; виды событий.

RESEARCH AND PROPHYLAXIS OF PRODUCTIVE TRAUMATISM ARE IN INDUSTRY OF APK

DMITRYUK S. P.¹, *senior lecturer*

¹ Department of safety of vital functions, State higher educational establishment the "Dnepropetrovsk state agrarian-economic university", street of Ворошилова, 25, 49600, Dnipropetrovsk, Ukraine, tel. of 0959348478 e - mail: dmitruksp@online.ua, ORCID ID : 25 0000-0002-2627-0557

Annotaciya. Aim: to investigate and light up the state and reasons of productive traumatism in Ukraine, including in an agroindustrial complex and on this basis to work out measures in relation to the removal of reasons of industrial accidents . **Methodology:** Production of agricultural goods shows by itself the difficult system basis of that is a close and indissoluble contact of worker with the objects of the vegetable and animal world. It pulls out on the first plan the role of human factor in providing of high level of labour protection. On the stages of forming and adjusting of work the recently created agricultural enterprises of different patterns of ownership took remaining positions to the labour protection. In swingeing majority of such economies does not have positions from a labour and absent control protection after the state of this work from the side of leading organs. **Results:** Analysing the indexes of productive traumatism, it is not needed to eliminate circumstance that де-яке the decline of traumatism is caused by the slump of the production volumes related to the economic crisis. However situation with the state of productive traumatism in the Dnepropetrovsk area during the first half-year 2015 year became worse considerably. **Scientific novelty:** Analysis of traumatism showed that the most of accidents is related to organizational (by 64%); technical (27%); psixofiziologscheskimi reasons (9%). It is especially important to find out reasons of mortal traumas in industries of production. For example, in an agroindustrial complex principal reasons it is been: non-fulfillment of requirements of post instructions and other normative acts from a labour protection - 21,3%; violations of labour and productive discipline – 19%; наушення requirements of safety during exploitation of transport vehicles, equipment of machines and mechanisms – 9% **Practical meaningfulness:** The conducted analysis will give an opportunity to liquidate one of principal reasons of high level of productive traumatism and профзаболеваний is insufficient realization of educating of workers on questions of labour protection; to improve organization of workplaces and safe implementation of works, avoid violation of technological and labour discipline, strengthen responsibility of leaders of production and direct performers in the questions of observance of requirements of operating normative acts and instructions from a labour protection; to remove риски, that peculiar to works with the dangerous or insalubrious terms of labour.

Keywords: analysis of indexes of production traumatism; professional morbidity, agriculture, reasons of accidents; types of events.

Вступ

Праця у сільськогосподарському виробництві характеризується деякими особливостями, які вже стали традиційними:

- сезонність і пов'язана з нею конкретна терміновість робіт, що зумовлює напруження організму працюючих у певні періоди року;
- польові роботи проводяться на відкритому повітрі з ранньої весни до пізньої осені і частково взимку;
- застосування ручної праці характеризується частою зміною робочих операцій;
- типовими є територіальна розосередженість місць роботи та пов'язана з цим віддаленість постійного місця проживання;
- використання пестицидів і біологічно-активних речовин неминуче призводить до забруднення повітря робочої зони, шкіри людини, біосфери;
- тваринництво характеризується наявністю у виробничих приміщеннях складного динамічного факторів хімічної, фізичної та біологічної природи, значною питомою вагою ручних робіт;

- через економічні труднощі, які переживає наша країна, механізовані роботи у рільництві проводяться часто з використанням морально застарілих і технічно зношених машин та механізмів, які є джерелом шкідливих виробничих факторів і не забезпечують комплексної механізації всього циклу робіт у рослинництві. При цьому виникає необхідність у використанні значного обсягу ручної праці (понад 70% якої виконують жінки).

Методика

Для оцінки стану охорони праці в АПК необхідна наступна система показників: рівень виробничого травматизму; рівень профзахворювань; рівень захворювань, пов'язаних з умовами праці; кількість тих, що працюють в незадовільних умовах праці; кількість обладнання, технологічних процесів, що не відповідають вимогам нормативних актів про охорону праці; кількість аварійних будівель та споруд; забезпеченість ЗІЗ, санітарно-побутовими приміщеннями; витрати на поліпшення стану охорони праці, на відшкодування потерпілим шкоди, заподіяної здоров'ю, на розслідування та ліквідацію наслідків аварій, нещасних випадків і профзахворювань.

Результати

У I півріччі 2016 року зареєстровано 2230 (з них 155 - смертельно) потерпілих від нещасних випадків на виробництві, на яких складено акти за формою Н-1.

У I півріччі 2016 року у порівнянні з I півріччям 2015 року кількість страхових нещасних випадків збільшилась на 74 випадки, або 3,4% (з 2156 до 2230), кількість смертельно травмованих осіб зменшилась на 23 випадки, або 12,9% (з 178 до 155). (табл.1)

Найбільша кількість страхових нещасних випадків зареєстрована у Дніпропетровській області (15,9%), Донецькій області (14,8%) та м. Києві (7,9%).

Кількість травмованих осіб у цих областях складає 38,6% від загальної кількості травмованих по Україні.

На підприємствах України травмовано 73,7% (1643) чоловіків та 26,3% (587) жінок від загальної кількості травмованих по Україні.

Отримали травми на виробництві у стані алкогольного сп'яніння 49 осіб (2,2% від загальної кількості травмованих по Україні), що на 4 особи менше у порівнянні з I півріччям 2015 року. При цьому 22 особи отримали травми із смертельним наслідком.

Таблиця 1

Розподіл страхових нещасних випадків на виробництві за даними актів Н-1 по регіонах України за I півріччя 2016 року у порівнянні з I півріччям 2015 р./ Table 1. Distribution of unhappy accidents insured on a production from data of acts of N-1 on the regions of Ukraine after I of half-year of 2016 in comparison from I by the half-year of 2015

Регіони, області	Кількість складених актів за формою Н-1				± / ±, %	
	всього (I півріччя 2016 р.)	всього (I півріччя 2015 р.)	в т.ч. смертельно (I півріччя 2016 р.)	в т.ч. смертельно (I півріччя 2015 р.)	всього	в т.ч. смертельно
Всього по Україні	2230	2156	155	178	74/3,4	-23/-12,9
АР Крим	-	-	-	-	-/-	-/-
Вінницька	85	75	6	6	10/13,3	0/0,0
Волинська	94	71	11	3	23/32,4	8/266,7
Дніпропетровська	355	304	21	23	51/16,8	-2/-8,7
Донецька	330	323	8	17	7/2,2	-9/-52,9
Житомирська	56	54	6	4	2/3,7	2/50,0
Закарпатська	11	20	1	6	-9/-45,0	-5/-83,3
Запорізька	142	140	6	5	2/1,4	1/20,0
Івано-Франківська	27	39	2	6	-12/-30,8	-4/-66,7
Київська	101	86	6	9	15/17,4	-3/-33,3
Кіровоградська	42	31	3	4	11/35,5	-1/-25,0
Луганська	63	66	3	7	-3/-4,5	-4/-57,1
Львівська	142	130	10	10	12/9,2	0/0,0
Миколаївська	35	39	1	1	-4/-10,3	0/0,0
Одеська	62	60	9	12	2/3,3	-3/-25,0
Полтавська	81	90	5	9	-9/-10,0	-4/-44,4
Рівненська	48	49	7	1	-1/-2,0	6/600,0

Сумська	47	58	5	7	-11/-19,0	-2/-28,6
Тернопільська	26	23	1	3	3/13,0	-2/-66,7
Харківська	112	98	8	10	14/14,3	-2/-20,0
Херсонська	39	44	2	9	-5/-11,4	-7/-77,8
Хмельницька	49	44	3	3	5/11,4	0/0,0
Черкаська	41	44	7	1	-3/-6,8	6/600,0
Чернівецька	17	12	6	4	5/41,7	2/50,0
Чернігівська	49	63	6	11	-14/-22,2	-5/-45,5
м. Київ	176	193	12	7	-17/-8,8	5/71,4

Кількість нещасних випадків на виробництві збільшилась у: Дніпропетровській області - на 51 випадок, або на 16,8% (з 304 до 355), Волинській області - на 23 випадки, або 32,4% (з 71 до 94), Київській області - на 15 випадків, або на 17,4 % (з 86 до 101), Харківській області - на 14 випадків, або на 14,3% (з 98 до 112), Львівській області - на 12 випадків, або на 9,2% (з 130 до 142), Кіровоградській області - на 11 випадків, або на 35,5% (з 31 до 42) (рис. 1).

Значно збільшилась кількість страхових нещасних випадків із смертельним наслідком у: Волинській області - на 8 випадків, або у 3,7 разів (з 3 до 11), Рівненській та Черкаській областях - на 6 випадків, або у 7 разів (з 1 до 7), м. Києві - на 5 випадків, або 71,4% (з 7 до 12). Значне зниження страхових нещасних випадків відмічається у: Закарпатській області - 45,0% (з 20 до 11), Івано-Франківській області - на 30,8% (з 39 до 27), Чернігівській області - на 22,2% (з 63 до 49), Сумській області - на 19,0% (з 58 до 47) (рис.2).

Рис. 2. Порівняльний розподіл страхових нещасних випадків за найбільш травмонебезпечними галузями економіки підприємств / Comparative distributing of

*unhappy accidents insured after most by
travnonebezpechnimi industries of economy of
enterprises*

Найпоширенішими організаційними причинами стали: невиконання вимог інструкцій з охорони праці - 36,4% від загальної кількості травмованих осіб по Україні (811 травмованих осіб); невиконання посадових обов'язків - 9,4% (210 травмованих осіб); порушення правил безпеки руху (польотів) - 5,8% (129 травмованих осіб); порушення технологічного процесу - 3,0% (67 травмованих осіб).

Найпоширенішими психофізіологічними причинами стали: особиста необережність потерпілого - 14,8% від загальної кількості травмованих осіб по Україні (330 травмованих осіб); травмування (смерть) внаслідок протиправних дій інших осіб - 5,4% (121 травмована особа); інші причини - 2,5% (55 травмованих осіб).

Найпоширенішими технічними причинами стали: незадовільний технічний стан виробничих об'єктів, будинків, споруд, інженерних комунікацій, території - 3,9% від загальної кількості травмованих осіб по Україні (86 травмованих осіб); інші технічні причини - 1,7% (38 травмованих осіб); конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність засобів виробництва - 1,7% (37 травмованих осіб); незадовільний технічний стан засобів виробництва - 1,4% (31 травмована особа); недосконалість технологічного процесу, його невідповідність вимогам безпеки - 0,8% (18 травмованих осіб).

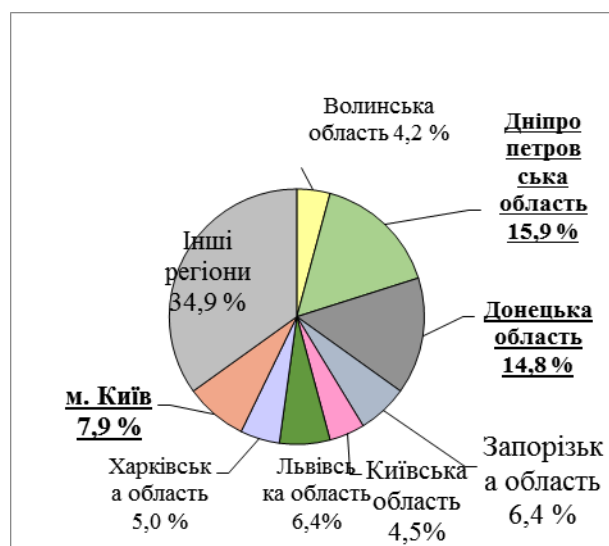

Рис.1. Діаграма кількості нещасних випадків по регіонах України (у відсотках до загальної кількості нещасних випадків по Україні) / Diagram of amount of accidents for to the regions of Ukraine (in percents to the general amount of accidents on Ukraine)

Таблиця 2.

Розподіл кількості потерпілих від нещасних випадків за даними актів Н-1 за найбільш травмонебезпечними причинами настання нещасних випадків за I півріччя 2016 року / Distribution of amount of victims from accidents from data of acts of Н-1 after most by травмонебезпечними reasons of offensive of accidents after And half-year of 2016

№ п/п	Причина настання нещасного випадку	Кількість складених актів		У відсотках до загальної кількості	
		всього	в т. ч. смертельно	всього	в т. ч. смертельно
1	2	3	4	5	6
Всього по Україні		2 230	155	100	7,0
1. Організаційні причини		1 457	110	65,3	4,9
В тому числі:					
1.1	Невиконання вимог інструкцій з охорони праці	811	43	36,4	1,9
1.2	Невиконання посадових обов'язків	210	15	9,4	0,7
1.3	Порушення правил безпеки руху (польотів)	129	21	5,8	0,9
1.4	Порушення технологічного процесу	67	3	3,0	0,1
1.5	Порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів	45	9	2,0	0,4
1.6	Порушення вимог безпеки під час експлуатації обладнання, устаткування, машин, механізмів тощо	42	6	1,9	0,3
1.7	Інші організаційні причини	33	2	1,5	0,1
2. Психофізіологічні причини		515	26	23,1	1,2
В тому числі:					
2.1	Особиста необережність потерпілого	330	11	14,8	0,5
2.2	Травмування (смерть) внаслідок протиправних дій інших осіб	121	9	5,4	0,4
2.3	Інші причини	55	4	2,5	0,2
3. Технічні причини		258	19	11,6	0,9
В тому числі:					
3.1	Незадовільний технічний стан виробничих об'єктів, будівель,	86	3	3,9	0,1

	споруд, інженерних комунікацій, території				
3.2	Інші технічні причини	38	9	1,7	0,4
3.3	Конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність засобів виробництва	37	1	1,7	0,0
3.4	Незадовільний технічний стан засобів виробництва	31	2	1,4	0,1
3.5	Недосконалість технологічного процесу, його невідповідність вимогам безпеки	18	0	0,8	0,0

До основних подій, які призвели до нещасних випадків, відносяться: падіння потерпілого під час пересування - 25,1% (560 травмованих осіб від загальної кількості травмованих по Україні); дія рухомих і таких, що обертаються, деталей обладнання, машин і механізмів - 12,4% (277 осіб); падіння потерпілого з висоти - 7,7% (171 особа); дорожньо-транспортна пригода на дорогах (шляхах) загального користування - 7,4% (166 осіб); обвалення та обрушення породи, ґрунту тощо - 5,5% (122 особи); навмисне вбивство або травма, заподіяна іншою особою - 4,8% (107 осіб); падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, породи, ґрунту тощо - 4,3% (95 осіб).

До устаткування, використання якого найчастіше призводить до настання нещасних випадків, належить: автомобілі - 5,3% від загальної кількості травмованих по Україні (118 травмованих осіб); автомобілі спеціалізовані, автопоїзди, автомобілі-тягачі, кузови-фургони, причепи, тролейбуси, автотранспортувачі, мотоцикли, велосипеди - 3,9 (88 осіб); устаткування гірничо-шахтне - 3,8% (84 особи).

До основних травмонебезпечних галузей економіки та видів робіт відносяться: добувна промисловість і розроблення кар'єрів - кількість травмованих складає 22,6% від загальної кількості травмованих по Україні (505 травмованих осіб, в т.ч. 16 - смертельно); транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність - 8,5% (190 травмованих осіб, в т.ч. 25 - смертельно); сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство - 6,7% (149 травмованих осіб, в т.ч. 26 - смертельно).

Кількість травмованих осіб у цих галузях складає 37,8% від загальної кількості травмованих по Україні.

У Дніпропетровській області у 2015 році кількість страхових нещасних випадків у порівнянні з 2014 роком зменшилась на 14,3% (з 678 до 581 особи), смертельно травмованих осіб зменшилась на 12,2% (з 41 до 36 осіб). Серед регіонів України Дніпропетровська область займає перше місце по кількості травмованих на виробництві.

У розрахунку на 1000 працюючих кількість осіб, які постраждали внаслідок нещасних випадків (Кч – коефіцієнт частоти), у 2015 році зменшилась проти 2014 року на 5%. Число смертельних випадків у розрахунку на 1000 працюючих зменшилось на 2,9%.

Серед травмованих на підприємствах Дніпропетровської області 82,3% (478) становлять чоловіки та 17,7% - жінки (103).

Провідними причинами нещасних випадків залишаються організаційні, що зумовили 75,7% (440) усіх нещасних випадків. Через технічні причини сталося 7,9% (46) нещасних випадків, психофізіологічні - 16,4% (95).

Аналіз показників травматизму, пов'язаного з виробництвом, за основними видами подій показав, що найбільше число нещасних випадків сталося: внаслідок падіння потерпілого – 152 (що складає 26,2% від усіх травмованих), у т.ч. під час пересування - 98 потерпілих, при падінні з висоти – 30 потерпілих; від падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, породи, ґрунту тощо - травмовано 133 особи (22,9%); - від дії предметів та деталей, що рухаються, розлітаються, обертаються, – 103 особи (17,7%); - внаслідок пригоди (події) на транспорті – 33 особи (5,7%); - в результаті навмисного вбивства або травми, заподіяної іншою особою, – 26 осіб (4,5%); - від ураження електричним струмом – 11 осіб (1,9%); - від дії підвищених температур (крім пожеж) – 11 осіб (1,9%); - від дії шкідливих та токсичних речовин – 8 осіб (1,4%); від інших видів подій в цілому – 104 особи (17,8%).

Якщо протягом останніх п'яти років в Дніпропетровській області спостерігається позитивна динаміка зниження виробничого травматизму, то ситуація щодо професійних захворювань залишається нестабільною.

У 2015 році у порівнянні з 2014 роком кількість професійних захворювань зменшилась на 19,8%, або на 176 випадків (з 890 до 714).

Найбільшу кількість професійних захворювань зареєстровано у вугільному регіоні (міста Павлоград, Першотравенськ, Тернівка) – 390 працівників та Криворізькому регіоні – 293 працівники.

З метою привернення уваги суспільства, органів державної влади, роботодавців і громадських організацій до проблем охорони праці управлінням та відділеннями виконавчої дирекції Фонду в Дніпропетровській області в квітні 2015 року проведено Тижень охорони праці в Дніпропетровській області під девізом: «Приєднуйтесь до формування превентивної культури охорони праці». Під час проведення Тижня охорони праці в містах та районах області разом з соціальними партнерами організовано та проведено наради, «круглі столи», «Дні відкритих дверей», поминальні служби по загиблих на виробництві та померлих від професійних захворювань та інші заходи.

Крім того, страховими експертами розглянуто 14 скарг та заяв застрахованих осіб, притягнуто до адміністративної відповідальності за несвоєчасне повідомлення про нещасний випадок 37 посадових осіб

страхувальників, бралася участь у роботі 1011 комісій на підприємствах з перевірки знань з питань охорони праці у працівників, з випробування та приймання в експлуатацію засобів виробництва, апаратури та приладів контролю, виробничих об'єктів і засобів індивідуального захисту - у 181 випадку.

У 2015 році робочими органами виконавчої дирекції Фонду в Дніпропетровській області на заходи з пропаганди безпечних та нешкідливих умов праці (розповсюдження нормативних актів з охорони праці, плакатів, знаків, пам'яток, створення відеофільмів) за рахунок коштів Фонду витрачено 199,14 тис. грн.

Аналіз професійних захворювань

У I півріччі 2016 року у порівнянні з I півріччям 2015 року кількість професійних захворювань зменшилась на 113 випадків, або на 12,4%, або (з 908 до 795).

Найбільше зниження професійних захворювань відбулося у: Сумській області - на 73,1% (з 67 до 18), Запорізькій області - на 44,7% (з 47 до 26), Кіровоградській області - на 28,8% (з 52 до 37), Львівській області - на 19,9% (з 196 до 157) та Дніпропетровській області - на 9,1% (з 351 до 319).

Кількість професійних захворювань збільшилась у: Донецькій області - на 36 випадків, або на 42,9%, Луганській області - на 14 випадків, або у 2,8 разів,

Волинській області - на 11 випадків, або на 26,8%, Черкаській області - на 2 випадки, або на 100%, Закарпатській області - на 1 випадок, або на 100 відсотків.

Найбільша кількість професійних захворювань зареєстрована у: Дніпропетровській (40,1%), Львівській (19,7%), Донецькій (15,1%), Волинській (6,5%), Кіровоградській (4,7%) та Запорізькій (3,3%) областях. Кількість профзахворювань у цих областях складає 89,4% від загальної кількості по Україні.

У структурі професійних захворювань перше місце належить хворобам органів дихання - 44,5% від загальної кількості по Україні (354 випадки). На другому місці - захворювання опорно-рухового апарату (радикулопатії, остеохондрози, артрити, артози) - 34,2% (272 випадки). Третє місце за вібраційною хворобою - 9,6% (76 випадків), четверте за хворобами слуху - 4,2% (33 випадки).

Загальна картина виробничого травматизму в АПК конкретизується такими деталями.

1. Найбільше нещасних випадків зі смертельним наслідком цього року сталося з механізаторами — 19. До найбільш травмонезбезпечних професій належать також водії, яких цього року загинуло 10, та сторожі (охоронці), яких загинуло 6.

2. Основними видами подій, які призвели на підприємствах АПК до нещасних випадків зі смертельним наслідком, є: – дія рухомих частин облад-

нання, машин (19 % від кількості загиблих); – падіння предметів, матеріалів тощо (16 %); – падіння по-терпілого (15 %).

3. Основні причини нещасних випадків

Як свідчать дані статистики, основними причинами смертельного травматизму в АПК є невиконання працівниками вимог інструкцій з охорони праці, порушення Правил дорожнього руху та порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів. Свій вплив справляють також такі фактори:

— неналежне функціонування системи управління охороною праці на всіх рівнях;

— слабка професійна підготовка кадрів;

— експлуатація обладнання та сільськогосподарської техніки, які вичерпала свій ресурс;

— залишкове фінансування агропідприємствами заходів з охорони праці.

Висновки : Для покращення стану охорони праці впровадити комплексні заходи, які є основою для складання розділу «охорона праці» у колективному договорі, в якому обумовлена сума коштів з фонду охорони праці підприємства та їх використання: організаційні; технічні; санітарно-гігієнічні; медико-профілактичні.

До організаційних заходів належать: проведення навчання та інструктаж з охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки; застосування комп'ютерних методів прикладного та інструментального забезпечення, що значно підвищують якість навчального процесу, використовуючи необхідну інформацію з ресурсів мережі Internet, правові системи «Ліга» та ін.; робота з професійного відбору; здійснення контролю за дотриманням працівниками вимог інструкцій з охорони праці.

До технічних заходів належать: модернізація технологічного, підйомно-транспортного обладнання, перепланування розміщення обладнання; впровадження автоматичного та дистанційного керування виробничими обладнаннями.

Санітарно-виробничі заходи: придбання або виготовлення пристроїв, що захищають працівників від електромагнітних випромінювань, пилу, газів, шуму; влаштування нових і реконструкція діючих вентиляційних систем, систем опалення, кондиціонування; реконструкція та переобладнання душових, гардеробних тощо.

До медико-профілактичних заходів належать: придбання молока, засобів миття та знешкодження; організація лікувально-профілактичного харчування.

Впровадження цих заходів дозволить знизити або уникнути випадків виробничого травматизму в галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Охрана труда в агропромышленном комплексе Украины»: учебник для студентов высших учебных заведений Украины Ш-1У уровня аккредитации / Беликов А.С., Годяев С.Г., Дмитрюк С.П., Кравчук А.М., Устимович Л.Д. – Черкассы: издатель Чабаненко Ю.А., 2014. – 646 с.

2. «Основы охраны труда»: Учебник для студентов высших учебных заведений Украины Ш-1У уровня аккредитации/ Беликов А.С., Дмитрюк С.П., Устимович Л.Д., Годяев С.Г. – Днепропетровск: «Журфонд», 2007. – 494 с.

3. В.М. Ярошевська. Охорона праці в галузі. Київ, 2004 -С. 116-197;
4. М.І. Федоров, Т.Г. Лапенко, О.У. Дрожжана Охорона праці в галузі АПК– Полтава: ТОВ «Видавництво «Інтер-Графіка», 2005. –С. 188-237;
5. Русаловський А.В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посібник. –5-те вид., допов. І перероб. К.: Університет «Україна», 2011. –С. 173-202;
6. Гогіташвілі Г.Г., Карчевські В.М., Лапін В.М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посібник. –К.: Знання, 2007. –С. 261-282;
7. Основи охорони праці / За ред. проф. В.В.Березуцького: Навч. посібник. –Х.: Факт, 2005. –С.124-149;
8. Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Пост.КМУ № 1232 від 30.11.2011р.
9. Москальова В.М. Основи охорони праці. Київ. Професіонал, 2005. –С.142-169
10. Лузан Ю. Я. Сучасний соціально-трудоий потенціал села: проблеми та шляхи їх вирішення / Ю. Я. Лузан // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 6. – С. 14-17.
11. Концепція забезпечення безпечних умов праці та здоров'я працюючих в Україні / В. Ф. Бородин, В. П. Волков, М. О. Лисюк, І. М. Подобед // Проблеми охорони праці в Україні. – 2008. – Вип. 15. – С. 30-41.
12. Стан професійної захворюваності в Україні / Д. Тимошина, І. Лубянова, А. Басанець, Т. Харченко // Охорона праці. – 2010. – № 3.– С. 48-53.
13. Праця України 2009 : стат. зб. – К. : Державний комітет статистики України, 2010. – 335 с.
14. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
15. <http://www.tehdos.ru> - Интернет-проект «Техдок.ру» - ресурс, посвященный вопросам охраны труда и промышленной безопасности.
16. <http://www.kodeks-luks.ru> - Нормативные документы в области охраны труда:
17. <http://www.gazeta.asot.ru> - Электронная версия газеты «Безопасность Труда и Жизни».

REFERENCES

1. «Okhrana of labour in agropromyshlennom komplekse of Ukrainy» : uchebnyk for studentov vysshikh uchebnykh is led Ukrainy Sh-1u urovnya akkreditacii / Belikov A.S., Godyaev s.g., Dmitryuk s.p., Kravchuk a.m., Ustimovich I.d. – Cherkassy: izdatel' of Chabanenko yU.a., 2014. – 646 s.
2. «Osnovy of okhrany labour»: Uchebnyk for studentov vysshikh uchebnykh is led Ukrainy Sh-1u urovnya akkreditacii/ of Belikov A.S., Dmitryuk s.p., Ustimovich I.d., Godyaev s.g. – Dnepropetrovsk: «Zhurfond», 2007. – 494 s.
3. V.M. Yaroshevska. A labour protection is in industry. Kyiv, 2004 -S. 116-197;
4. M.I. Fedorov, T.G. Lapenko, O.U. Drozhchana labour Protection in industry of APK– Poltava: LTD. is publishing «House «InterGrafika», 2005. –S. 188-237.
5. Rusalovskiy a.v. the Legal and organizational questions of labour protection: Navch. manual. –5-òå kind., dopov. And pererob. K.: University «Ukraine», 2011. –S. 173-202.
6. Gogitashvili g.g., Karchevski v.m., Lapin V.M. Management of labour a guard and by a risk after international standards: Navch. manual. –K.: Knowledge, 2007. -S. 261-282.
7. Bases of labour protection / For the editor of prof. V.V.Berezuckogo: Navch. manual. –Kh.: Fact, 2005. –S.124-149;.
8. Position about the order of investigation and conduct of account of accidents, professional diseases and failures, is on a production. Post-modernism.KMY № 1232 from 30.11.2011.
9. Moskaleva v.m. Bases of labour protection. Kyiv. Professional, 2005. –S.142-169.
10. Luzan Yu. Ya. suchasniy sociallabour potential of village: problems and ways of their decision / Yu. Ya. Luzan // Ukraine: aspects of labour. – 2009. – № 6. – S. 14-17.
11. Conception of providing of safe terms of labour and health of workings is in Ukraine / In. F. Borodin, In. P. of Volkov, M. of O. of Lisyuk, I. M. Podobed // Problems of labour protection in Ukraine. – 2008. – Vip. 15. – S. 30-41.
12. Consisting of professional morbidity is of Ukraine / D. Timoshina, And. Lubyanova, And. Basanec', T. Kharchenko // labour Protection. – 2010. –№ 3.– of S. 48-53.
13. Labour of Ukraine 2009 : stat. zb. it is K. : State committee of statistics of Ukraine, 2010. – 335 s.
14. <http://www.social.org.ua> An official site of Fund of social security is from industrial accidents and professional diseases of Ukraine.
15. <http://www.tehdos.ru> An Internet-project of «Tekhdok.ru» is a resource, posvyaschenny voprosam of okhrany labour of I promyshlennoy bezopasnosti.
16. <http://www.kodeks-luks.ru> Normativnyye of dokumenty in oblasti of okhrany labour:
17. <http://www.gazeta.asot.ru> Ýëãëðèèíàÿ versiya gazety of «Bezopasnost' of Labour of I of Zhizni».

Статья поступила в редколлегию 02.09.2016